

САНА ОЛОХ

ЧУРАПЧЫ
УЛУУХУН
КАБЫАТА

КАБЫАТ
1991 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 5 (8414). 1999 СЫЛ ТОХСУНЬУ 19 КҮНЭ. ОПТУОРУНЬУК. СЫАНАТА — 1 солк. 10 харчы.

ДИРИНГЭТЭН ЫТЫТЫ ЭБЭТЭР САҢА РОКФЕЛЛЕРДАР АБЫРЫАХТАРА ДУО?

САНАА СИТИМЭ

Өссө 1998 сыл сатынын 14 күнүгүзү «Саха сирэ» хаһыада СР үтүөлөөх агронома Илья Стрекаловский «Сир реформата сыһа тэриллэр» дигэн ыстатыйата тахсыбыта. Ыстатыйа үгүс архивнай матырыйалларга, научнай чычыйыларга олохторбута уонна автору үлүүн көм устатыгар тма сирин сайдыатын проблемалара диригиник толкуйданымта суруйуу не хоһоонуттан ато көстөр. И. Стрекаловский санаатын түмүктүүрүтүр, өссө сирин коллективизациялааһын сағана Н. Т. Эверстов дигэн биллэр баай, банкир очулорго сиргэ коллективнай бас билингэ көпүрө сатаабыта сөптөөдүн санаан турар, юрист Ф. Николаев («Саха сирэ», 07. 03. 98 с.) сирин чааһынайга бас билингэ бөһүрүк туһунаан суруйбутун сүрдөөх аҕыйах эрээри ыйааһыннаах, ылынырылалар тылларынан утарар.

Аны бу кэбинтэ («Саха сирэ», 27. 11. 98 с.) СР Сир реформатыгар уонна сир ресурстарыгар Госкомитетин председатели, экономический наука кандидата Н. О. Нахомов «Дирингэтен ытытылаа» дигэн ыстатыйата көрөс тынар. Бу үлэ үлөһүн авторга харда курдук суруллубут. Өсөөтүн И. Стрекаловский коллективнай хаһаайыстыбаны өйөөбүт буолаарына, Н. Нахомов суруйар: «... Ылал көтөх хаһаайыстыба-та-натуральнай хаһаайыстыба. Ол тынан баран, бу хаһаайыстыба көрүтө Саха сиригэр көмө хаһаайыстыбаттан сүрүн хаһаайыстыбага кубулуйда... Онон, ханнык бағарар хаһаайыстыба курдук, көтөх ыла сүһүтүн ыстатыйалар государственнай көмөү ылаахтаах. Салгыы өтөр: «... Тыада олоһор саха малын олоһун умулаатын төрүөтүнэн буолар мал көтөх натуральнай хаһаайыстыбатын салгыы сайыннарыахтааһына». И. Стрекаловскийга бу улахан көмөйдөөх эппиэт итинин сүрдөөх тускай тылларынан «итэргитилээхтэн» көрүйдэрин.

Биһиги—сир үтүөлөөх үлөһит, иккиннэ—ученай мөмкүрүдөрүн биһиги хайдах дүүһүлүүбүт, кими итэргитибит? Маны чуолкайдик өйдүүргө 1998 с. экономический наука доктора В. Р. Дарбасов редактордаах «Рынок сыһааннаһымаларын үөскөтүтө реттөн проблемалара» дигэн монографияга «Тыа кэһиллэһиһэтин олоһун хааччыһына государственнай салайым концепцията» дигэн баһыгар Н. Нахомов суруйбутун ааһан көрүүдүн. Онон өтүлүр: «Государство хайатын өйүүрү өрдүгү—табаары өнөрөөччүнү дуу өбөтөр бородууктаһы атастаһар бөрөстүөй кыһаах уусхуобуһаны төрүөтөр дуу? Тыа хаһаайыстыбатыгар күчүмдөй уусхуобуһага табаары өнөрөөччүнү өйүүр туһаа суох, кими государство да табаары өнөрөөччүгө бөйөтүгү да барына суох». Маныан ордуу чуолкайдик, ама, хайдах өтүлүр.

Хомойуох иһин, дымаа не дыһини арыларга, бу саламай сөптөөх этии. Монография дигэн научнай үлэ, оттон науканы утарар уустук. Бу алаа иһин өрүтүтөх политика: биһиги этии, атыннык өнөрү. И. О. Нахомов тма хаһаайыстыбатын салайымга республи-

када бөдөһү авторитет буоларын учуоттааһа. Маныан Правительствобыт политика тма сирин дьонун көп-дөй сөптөөх курдук өргүө сөлдөрүн көтө-бөдө биллибит.

И. О. Нахомов тма сиригэр көтөх хаһаайыстыба сүрүн көрүт, а. э., государственнай политика буолбутун өтө туттан суруйар, абитин государство көмөлөһүтө-төх дигэн уоскутар. Бу ыстатыйа биһиги кимгэ дьон психологиятын уонна эмоциятын учуоттаан суруллубут. Дьонгоох экономический политика дьон эмоциятыгар буолбакка, общество сайдыатын научнай теориятыгар олоһуран ытылаллаахтаах. Ученый ким бу балаһыаньаны билэр буолан монография-тыгар сөһүн суруйдаа дин.

Бу санааларбын туохха да олоһурубака олус ба-һылаахтык суруйбут дьэбөһүт наадатыгар научнай үлэргэ олоһуран абитин итэргитэн көрүүм. Улууска үрдүк үөрөхтөөх дьоннор элбөхтөр. Олор, ааһаах да буоллаахтарына, К. Маркс «Капитал» дигэн үлэһэ-тин иһитибиттэрэ буолуо. Марксистский философия өччөтөөү көм санамай сайдылаах дьонналарга капиталистический общество сайдыатыгар муһукумунт философский теорияларыгар олоһуруба.

Дьэ, бу философский наука кылбайар кылаана буолар айымньыга сирин чааһынай бас билинг туһунаан туох диилэр өбүтү? Сир чааһынай бас билингэ атыннаах суохтаарын быһаччы өтүлүр. Сирин чааһынайга атыннаан монополиянай бас билинг үөскөт-төхкэ, тма сирин сайдар көмүлө быһылаарын ыйа-лар.

Бу балаһыаньаны сир рентаарын (коммерсита суох сиртэн ылааһар дохуот) дифференциальной уонна абсолютнай көрүтүлүрүн ырытан көрөн быһа-ралаар. Кылгастык өтөхкө, сиртэн ылааһар боро-дууксууа орто бөйөгө турар сыаната (себестоимость) промышленнай бородууксууа орто бөйөгө турар сыанатынааһар хаһан бағарар үрдүн буолар өбүт. Сирин бас билээччи монополист өтүлүт кыһааһаттан сыанатын үрдүтүн тутта сатыыр. Бу орто бөйөгө турар сыана өнөрөөр климатический өтүтүн табыгас-таах да доһуларга үрдүк буолар. Саха сиригэр айыл-да тыһыанан чыччы сыаналаах бородууксууаны ыдым кыһааһыт. Дьэ ол иһин, тма хаһаайыстыбатын капиталистический системага эрдэ кирибит доһулар-тан атынлаһааллар өбүт. Бу балаһыаньа Саха сирин тыатыгар улахан охсууну өнөрөөр өрөбүт. Сирин чааһынайга атыннаан монополияны үөскөтүн, ордуу сир кырааһа буолаарына наука ситиһиһиһин, тех-никаны кыһааһы туһаны кыһааһыт. Маны сөргө сирин атыннааһын хаһааһа кирип төрүөтүнэн буолар.

Дьонгоох, К. Маркс «Капитал» сүрүн түмүт-рө сөптөөдүн история биһигиһигэр турар. Биһиги ону билбөһүт өбөтөр билбөтөгө буолабыт. Бу туһунаан са-

ДЬОКУУСКАЙ. Тохсуһу 13 күнүгэр СР иччакка министры Николай Яковин уонна Ил Түмэн Бараста-бияттарын палатын комитетин председатели Александр Подгоров «СР иччат государственнай поли-тикаһы туһунаа» сокуонунан сөптөөһүн пресс-кон-ференцияны ытытылар.

Н. Яковин, быстахтык ылааһа, бу сокуон бары-лыгар үлэ 1992 сылтан саралаһымтык, сокуон бары-лы 10-ча араас көрүтө дүүһүлүлүлүлүтүн иһитин-нэрдэ. Республикага маньык сокуон аан бастаан ылаһына, Биһиги министрство иччат дьарыктаах буолуутун, эдэр дьон көрүтүлүр государство өтүт-тэн өйөөһүн туһунаан сокуон барылаарын, иччат кө-дөһүн ырытан өтөрө сылдар.

А. Подгоров өтөрүнэн, бу сокуон иччат полити-каһы олоһо кыһааһы республика государственнай быһааһын үлэтин хааччылар.

СНА.

ха омук ытыктыр, сүгүрүтэр дьон И. А. Ойууну-скай, М. К. Аммосов ким өйдүүр тына өтөн-саныаран тураллар. Онон И. О. Нахомов итэргитэн бу өмө-дөөх албаска кирип билэрбит дуо?

Бағар, биһиги атыннык, общество сайдар уонсай сокуонуттан туоран бороубалаан көрүөхкө дьэбөһүт сөн. Бу кэһин санаа. Бастакытын, биһиги са-лааһыт философияга туох да санаа кыһааһа плик. Ол СР Правительствотын республика Президенттар дьаныаһыттан («Саха сирэ», 11. 11. 98 с.) көстөр, а. э., тма сиригэр 1998—1999 сс. ханнык сөрүктар туралара ыйылаһыттар эрээри, хайдах олоһо кы-риһахтааһа биллибит, эдэ научнай концепция көлө дуо? Иккиннэ, капиталистический обществоны, дьонгоох, банкирдар дьарыаһа, политикаһы са-наастыһааллар. Капитал формулата: харчы харчыны өнөрүөхтөөх. Үөһэ эһитим курдук, тма сире рен-табельнай намыһаһыан банкирдар бөһүмүлүлүрүн кыһааһа тардыбат. Ол иһин тма сиригэр улахан баа-дар: рокфеллердар, мөһтөннар, дьоннор уо. д. а. хаһан да үөскөбөтөхтөрө уонна үөскөхтөрө да суо-ба. Банкирдар чыччы себестоимостях уонна үн түргэһини эргитэр промышленноһы батыһаахтара.

Күрүүтүн туһунаан туттар Америкаһыттан көрү-дүн. Маны сир чааһынай бас билинг бөһүлүн ту-рар. Фермер сарыларда 6 ч. иһинэ 23 ч. дьоннор быһе-тала суох үлэһит. Итиннэ климата уонна сире та-быстааһын компактнайын эһиһхэ. Ол эрээри фер-мердар забастовкалар (дотацияны ылаһырын үрдү-төн) буола турар. Төгө? Банкирдар тма сиригэр ит-төрөөтөрө суох буолаарына, көтөх хаһаайыстыбага государство хаһан даһын көмө өнөрбөт. И. О. Нахо-мов өтүтө бу тийэһи көлө. Дьэ, биһиги көтөх ха-һаайыстыбага тарбаһан баран государство көмөтүгэр эрөөрбүт, ону күүтүрбүт сөн дуо? Эи ыта да ыла-лаа—капитализм ону долгуйбат. Балаһыаньаһыттан таһым суола биһиги: сирин национализацияһын, сиргэ коллективнай бас билинг олоһуобун.

Улууһун дьон, бу кэһинтэн биһиги хаһа сир-диги аһаһарын толкуйдаан көрүт. Биһиги, офици-альной сыаннара өтөрүнэн, тма сиригэр кэһиллэһиһэ 83,8 % дьадайа, 0,38 % сөптөөх соһуо. Өсөөтүн ре-форма «диригинэн ытытылаа» дигэр буолаахтары-на, дьадайым өссө улаатар кутталаах. И. О. Нахо-мов өтө туттар «көтөх хаһаайыстыбата» бөһүмүлүгө да ылаһыттар кэһиллэһиһэ хаһаайыстыба буолар. Бу дьоннор үгүс өтүлүр государствога туох да ула-хан бөһүмүлүлүр көмөһөһөтөр, тугу буолуутара бөһүлүрүн көлө, протэ. Государство да өтүтүн кы-һааһыт төһүгү сыһаан олоһуобуһаһын И. О. Нахо-мов илэ бөһүтүнэн биһигиһигэр.

Түмүкүр И. Стрекаловский сиргэ уонсай бас би-лиг олоһуобуһаах дьоннор өйдүүбүн.

Иван БАРАШКОВ,
«СО» общ. корр.

Чурапчы с.

Постановление Правительства РС (Я) от 9 января 1999 года № 6

О ПЕРЕИМЕНОВАНИИ КЫЛАННАХСКОГО НАСЛЕГА ЧУРАПЧИНСКОГО УЛУСА РС (Я)

В соответствии с ч. 2 п. 3 статьи 7, статьями 8—9 Федерального закона «О наименованиях географических объектов», статьей 13 Закона РС (Я) «Об административно-территориальном устройстве РС (Я)» и Положением о порядке решения вопросов административно-территориального устройства РС (Я), Правительство РС (Я) ПОСТАНОВЛЯЕТ:

1. Согласиться с ходатайством населения Кыланнаховского наслега Чурапчинского улуса и решением местных органов государственной власти Чурапчинского улуса о переименовании Кыланнаховского на-

слега Чурапчинского улуса с нормализацией наименования на языке саха Арыылаах кэһиллэһэ, на русском языке—Арылахский наслег.

Внести вопрос о переименовании Кыланнаховского наслега Чурапчинского улуса на рассмотрение Палаты Республики Государственного Собрания (Ил Түмэн) РС (Я), Поручить представить данное решение Правительства РС (Я) в Палату Республики Государственного Собрания (Ил Түмэн) РС (Я) заместителю Председателя Правительства РС (Я) Васильевой Е. С.

Председатель Правительства РС (Я) В. ВЛАСОВ.

НАРОДНАЯ ПОЭТ КЭРЭЗЫН ҮНЭТИННІИ ТУҢУНАН

Саха народнай поета, СР уонна РФ културатын үтүөлөөх үлөһит И. М. Гоголев Саха сирин көрүөт-

тарыт духаанай уонна сир-майты өтүтүн иһитинэ үтүөлүрүн учуоттаан турар, СР Президент М. Николаев 1999 с. тохсуһу 12 күнүгэр 657 №-дох Ыйаа-һы таһаарда.

Бу Ыйаах быһыыһынан Булуу улууһун 1 Чочу орто оскуолатыгар И. М. Гоголев аата иһитилиһэ уонна оскуолаһы саха народнай поета И. М. Гоголев аатынан 1 Чочу орто оскуола дигэн ааттанар.

Дьоккуускай куорат дьаһаһата Хабаров уу. 11/2 пост олоһу уонна үлөһөбүт дьоннор өйдөбүнүк дуоскаһы сайыахтаах.

СР Правительствоһын аатыттан Иван Гоголев уус-уоһар өйдөбүнүк бөһү туруорулар.

СР Суруйааччыларын соһуугар поэт литературнай кэһиллэһиһиһигэр комиссия төһүлүгэр сүбэлэһиһэ.

СНА.

У. С. РОМАНОВА,
эмл. ұлутин ветерана.

(Балаһантан улуус дьаһалттарын байылытын
сөбүтүмүн бастарына).

63213P

Автор сургууль змлаар
саван редандя повипатыгар
издыв сөн түбөлөр буолалытх.
Суруна мнмплар чохчыллар
кырдымтыахтарыгэр элэгэти-
нойм автор тус баайте сүгөр.